

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Adres: Steentilstraat 31

Status: BBP

Periode: veldwerk 20-10-2005

Onderzocht door: T. Tel, F. van der Waard (veldwerk); H. Wierts (archieffonderzoek).

Auteur: F. van der Waard

Datum: september 2005 Groningen

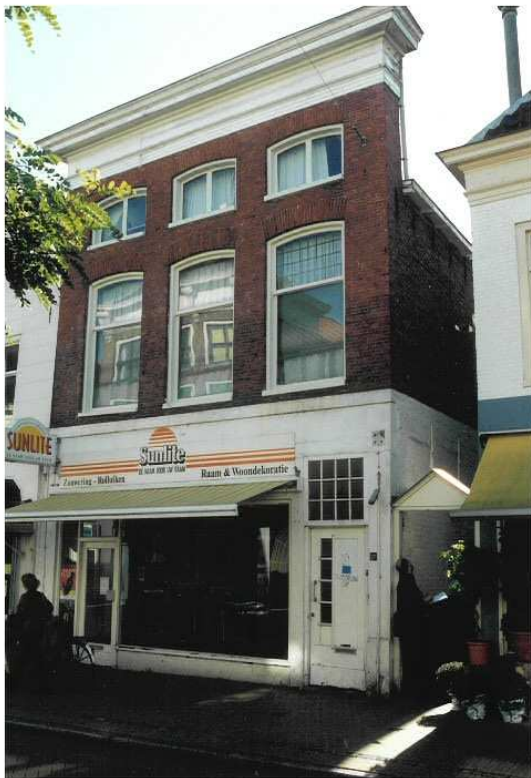
Opmerkingen: De begane grond, de achterbouw en de achterkamer van de verdieping zijn niet bezocht.

Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van het project Bouwhistorische inventarisatie en verkenning van de binnenstad van Groningen. Dit is het eerste project in het kader van de cultuurhistorische inventarisatie van het hele grondgebied van de gemeente Groningen die tot doel heeft de cultuurhistorische kwaliteiten in beeld te brengen.

De bouwhistorische verkenning bevat een korte schets van de bouwgeschiedenis van het pand, een beschrijving van het interieur en het exterieur en een waardestelling. Het onderzoek richt zich in hoofdzaak op het gebouw zelf, waarbij in beperkte mate gebruik is gemaakt van schriftelijke bronnen en oud kaartmateriaal. De bouwgeschiedenis wordt daarom in hoofdlijnen weergegeven. Ook is het mogelijk dat achter voorzetwanden en verlaagde plafonds oudere constructies en interieur-afwerkingen verborgen zitten.

Voor het onderzoek van de bouwgeschiedenis is gebruik gemaakt van het bouwdoossier van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken van de Gemeente Groningen.

SITUERING EN STRUCTUUR

Het pand staat op een diep perceel (ca. 26 x 6,3 m) aan de zuidzijde van de Steentilstraat.

Het bestaat uit een diep pand (ca. 15,3 x 6,3 m) van twee bouwlagen en een steil schilddak. Het pand heeft een diepe smalle eenlaagse achterbouw (ca. 9,7 x 3,3 m) met een lessenaarsdak.

Aan de rechterzijde bevindt zich een smalle steeg.

BOUWGESCHIEDENIS

Het huis is opgezet als een diep ruim 15 meter lang huis met een steeg ernaast. Het huis kan niet ouder zijn dan ca. 1469 omdat dit stadsdeel toen pas binnen de muren werd getrokken. De tienlagenmaat (78,5-80 cm) en het metselverband (ruw staand verband) suggereren een datering uit de tweede helft van de 16de of de vroege 17de eeuw. Het is niet geheel duidelijk of het huis oorspronkelijk een verdieping had. Andere huizen in deze zelfde rij lijken direct met twee bouwlagen te zijn opgezet (bijvoorbeeld nr. 33 en 37). In ieder geval kan thans aan de steegzijde alleen op het begane grondniveau oud muurwerk gezien worden. Gezien de ankers kunnen ook de balken boven de begane grond nog bij de oudste kern horen. Op de kaart van Haubois van ca. 1643 is op de plaats van het huidige huis een diep huis aangegeven.

Op het minuutplan van omstreeks 1830 wordt het huis aangegeven als een 23 meter lang gebouw dat net zo breed is als het huidige voorhuis. Achter het gebouw was een ondiepe open ruimte. Wellicht kan deze omtrek geïnterpreteerd worden als het huidige voorhuis (dat immers ruim 15 meter lang is) met daarachter een 8 meter diep achterhuis dat net zo breed was als het voorhuis. Dit achterhuis kan dan in de tweede helft van de 19de eeuw gesloopt zijn en vervangen door de huidige smalle achterbouw.

In de 18de eeuw moeten er verbouwingen hebben plaats gevonden daar er op de verdieping 3 hergebruikte 18de-eeuwse kozijnen met kwartholprofiel aanwezig zijn.

In 1876 werd de voorgevel en de verdieping en de kap gebouwd. Mogelijk had het pand al een verdieping en is slechts de verdieping wegens een verzakking of iets dergelijks opnieuw opgemetseld. Ook de smalle aanbouw zou toen gebouwd kunnen zijn. Deze dateert in ieder geval uit de tweede helft van de 19de eeuw.

Volgens de oudste plattegronden uit de jaren 20 en 30 van de 20ste eeuw blijkt dat het voorhuis aan de linkerkant een gang had die vooraan al bij een winkelruimte was gevoegd. Achter de winkel was de gang nog intact. Naast de gang waren twee vertrekken met alkoven ertussen. Het voorste van deze twee vertrekken werd aan de steegzijde verlicht door twee nog bestaande vensters. In de achterbouw waren van voor naar achteren een kamer, een keuken en een WC gesitueerd.

In 1931 wordt de pui aangepast. Hiervan is de rechtse deur naar de bovenwoning bewaard gebleven.

De indeling van het pand is in de tweede helft van de 20ste eeuw gemoderniseerd.

BESCHRIJVING

gevels

De voorgevel is een drie traveeën brede lijstgevel van twee bouwlagen een mezzanino. De vensters op de verdieping en de mezzanino hebben segmentbogige bovendorpels en zijn overdekt door segmentbogen.

De vensters hebben houten uitstekende onderdorpels.

In de gevel zit een steen met de inscriptie "GV 1876" die kennelijk de gevel dateert.

De begane grond heeft een winkelpui heeft met een recente invulling met een winkel deur aan de linkerkant. Aan de rechterkant zit een deur uit 1931 met daarboven een twaalfruits bovenlicht (3x4). Ook dit bovenlicht wordt op het ontwerp van 1931 aangegeven.

De pui wordt afgesloten door een rechthoekige cordonlijst.

De verdieping heeft drie H-vensters met oorspronkelijke kozijnen met duivejagerprofilering en raamhout uit de jaren 30 van de 20ste eeuw (vermoedelijk 1931). In het bovenlicht van het rechterraam zit ongekleurd glas in lood.

De mezzanino heeft drie lage tweedelige vensters met oorspronkelijke kozijnen met duivejagerprofilering en oorspronkelijk raamhout.

De gevel wordt afgesloten door een houten kroonlijst.

De rechterzijgevel is een langsgevel van twee bouwlagen waarvan de begane grond wit gesausd is boven een zwart gesausde sokkel. De begane grond is grotendeels in ruw staand verband opgetrokken (10 lagen 78,5-80 cm; steenmaat ca. 27/27,5/28/28,5 x 12,5 x 6 cm) (NB. de stenen zijn door het sausen slecht zichtbaar en niet heel precies te meten.) Boven de begane grond is een rij vrij oude ankers zichtbaar die gelijktijdig met het metselwerk kunnen zijn aangebracht en die de positie van een enkelvoudige balklaag aangeven.

Het metselwerk van de verdieping staat in verband met de gedateerde voorgevel en moet derhalve uit 1876 dateren. De verdieping is eveneens in schoon metselwerk opgetrokken. Boven de verdieping bevindt zich een rij 19de-eeuwse ankers die horen bij de zolderbalklaag.

In het midden van de zijgevel bevinden zich twee vensters met negenruitsonderlicht en laag bovenlicht met ongekleurd glas in lood. Deze vensters zijn overdekt door rollagen. Deze vensters zitten in een grote vermoedelijk 18de- of 19de-eeuwse invulling (10 lagen 60 cm). Aan weerszijden ervan zit een klein vierkant houten venster. In het achterste gedeelte zitten enige invullingen die niet duidelijk geïnterpreteerd konden worden.

De verdieping heeft in de middenzone van voor naar achteren: een vierkant venster (dat van binnen is dichtgezet), een klein vierkant venster en een groot venster met een zwaar 18de-eeuws kozijn met kwartholprofilering. Dit heeft een tweedelig bovenlicht met daaronder een stolpraam (2 x 3).

Daarachter bevinden zich vier hooggeplaatste venstertjes van glazen bouwstenen die de achterkamer verlichten.

De achtergevel is een recht gesloten gevel van twee bouwlagen die in schoon werk is opgetrokken.

De begane grond is aan de rechterkant ingebouwd door de smalle achtervleugel en links bevindt zich een brede segmentboogvormige opening met een kozijn met duivejagerprofilering. Dit kozijn kan gelijktijdig zijn aangebracht met de bouw van de voorgevel. Thans heeft dit kozijn een driedelig bovenlicht met daaronder rechts een recente aangebrachte deur en links een raam met ongekleurd glas in lood.

Het metselwerk van de verdieping is duidelijk 19de-eeuws van karakter, terwijl op de begane grond in de linkerpenant ook dikkere stenen zitten met een tienlagenmaat van 72 cm. Het is niet duidelijk of deze in de 19de eeuw opnieuw zijn opgemetseld of dat het om een oudere fase gaat.

Op de verdieping zijn twee H-vensters met dikke kozijnen met kwartholle profilering die overdekt zijn door strekken. Vermoedelijk zijn dit 18de-eeuwse kozijnen die hier in de tweede helft van de 19de eeuw herplaatst werden.

plattegrond per bouwlaag

De begane grond dient als winkel en is niet bezocht. In ieder geval zit de rechte steektrap naar de verdieping aan de rechterkant. Deze heeft een 19de-eeuwse handlijst.

De indeling van de verdieping is grotendeels gemoderniseerd waarbij ook indelingswanden vernieuwd zijn. De trappen zitten tegen de rechtermuur aan. De voorkamer neemt thans de gehele breedte van het pand in beslag, maar bestond blijkens een aftekening in het plafond uit een smalle kamer rechts en een brede kamer links. Tegen de linkermuur bevindt zich een gemoderniseerde stookplaats. Het stucplafond van de voorkamer is ontdaan van zijn versieringen.

De achterkamer heeft een vernieuwde stookplaats tegen de achtermuur tussen de vensters. De vensters zitten eigenaardig uit de as, zodat men ervan uit kan gaan dat aan de rechterzijde van de achterkamer een gang of een andere ruimte heeft gezeten.

kapconstructie

De kap is een afgetimmerde 19de-eeuwse rondhouten sporenkap met een nokruiter. De kap is vermoedelijk gelijktijdig gemaakt met de voorgevel uit 1876. Omdat de kap afgetimmerd is kan de constructie niet geheel gezien worden. In ieder geval zijn tegen de sporen gordingen aangebracht die vermoedelijk onder haanhouten langs gaan. De dakbedekking bestaat uit betonpannen.

De indeling van de zolder is gemoderniseerd.

DE SMALLE ACHTERBOUW

De eenlaagse smalle achterbouw is overdekt door een lessenaardak en stamt uit de tweede helft van de 19de eeuw. Deze aanbouw is tegen de westelijke zijmuur van het achterhuis van het oostelijke (linker) buurpand (Steentilstraat 33) aangebouwd.

De rechter (westelijke) zijgevel van de aanbouw staat vrij aan een binnenplaats. Deze gevel is in halfsteensverband opgetrokken en wit gesausd. Van voor naar achteren bevinden zich in deze gevel een zeer breed H-venster geflankeerd door een vierkant venster met roedenkruis, een zesruitsschuifvenster, een deur en een WC-raampje. Alle kozijnen (behalve het WC-raampje) zijn voorzien van een duivejagerprofilering en stammen uit de 19de eeuw. In het deurkozijn zit een recente deur.

Het lessenaarsdak is bedekt met betonpannen.

De aanbouw is niet bezocht. Zoals blijkt uit de oudst bekende plattegronden zaten in de aanbouw twee ruimten. Vooraan een kamer en daarachter een keuken met WC. De keuken had/heeft een stookplaats waarvan de schoorsteen boven het dak nog aanwezig is.

WAARDESTELLING

Steentilstraat 31 heeft hoge stedenbouwkundige waarde omdat de bouwmassa van het voorhuis met steile kap karakteristiek is voor de historische bebouwing van een belangrijke uitvalsweg.

Bovendien is het onderdeel is van een bouwblok met 16de-eeuwse percelerings- en bebouwingsstructuur die redelijk intact is gebleven. Ook de steeg aan de rechterzijde is van belang omdat die de vroegere ontsluiting van het perceel documenteert.

De voorgevel heeft positieve monumentwaarde als een eind-19de-eeuwse lijstgevel met uitzondering van de invulling van de pui. Bovendien is de voorgevel stedenbouwkundig van belang daar deze een onderdeel van de historische straatwand van de Steentilstraat vormt waarin het ritme en schaal van de 16de-eeuwse huizen goed bewaard is gebleven. De rechterzijgevel aan de steeg heeft hoge monumentwaarde gezien het oorspronkelijke muurwerk op de begane grond dat bewaard is gebleven en latere verbouwingen die hierin afleesbaar zijn.

Het casco van het voorhuis heeft belangrijke bouwhistorische waarde omdat hierin deels de 16de-eeuwse zijmuren en vermoedelijk ook de oorspronkelijke balklaag boven de begane grond bewaard is gebleven.

De 19de-eeuwse kap heeft positieve monumentwaarde.

Er is niet veel historisch waardevol interieur bewaard gebleven.

AANBEVELINGEN

Bij een eventuele verbouwing verdient het aanbeveling het huis nader bouwhistorisch te onderzoeken.

Adres : **Steentilstraat 31**
Bouwdossiernummer : B 12081
D.I.V. bezoek : 11 mei 2005

1928

Het pand bevat een benedenwoning met winkel en een bovenwoning. J. Woltjer krijgt een vergunning voor het vergroten van de winkel door het wegbreken van enige scheidingswanden en het vergroten van de etalagekasten.

1929

Het tonnenstelsel wordt opgeheven. De bestaande privaten worden voorzien van een inrichting tot waterspoeling en het afvoeren van de faecaliën naar het riool van de gemeente.

1931

F. de Ridder is eigenaar van het gebouw. Hij krijgt een vergunning voor het veranderen van de winkelpui in de voorgevel. Tj. R. Rietsema uit Groningen tekent voor het bouwplan. Het werk komt nog hetzelfde jaar gereed.

1932

P.D. Asmus krijgt een vergunning voor het aanbrengen van een reclamelichtbak tegen de voorgevel van het gebouw.

1945

Er wordt een materiaalaanvraag ingediend (cement) t.b.v. reparatie van granito.

De oorlogsschade aan het pand bedraagt volgens het oorlogschaderapport f 514,- en bestaat voor een belangrijk deel uit timmerwerk.

1973

Het pand heeft te lijden onder achterstallig onderhoud (met name de bovenwoning).

1981

Sunlite B.V. uit Zwanenburg (huurder van het pand) krijgt een vergunning voor het veranderen van de voorgevel. Het werk wordt nog hetzelfde jaar voltooid.

H. Wierds